

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД. НОВІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ — ОВІ АУДИТОРСЬКІ ПІДХОДИ ДО ЇХ ВИРІШЕННЯ

В работе приводится материал и его краткий анализ на предмет применения новых международных аудиторских подходов к решению новых проблем, которые появляются вместе с развитием экономики. Развитие общества, государства и их экономической составляющей неотъемлемо приводят к появлению новых проблем в этой сфере, разрешение которых имеет стратегическое значение для поддержания такого развития.

The main point of this essay based on the material and analysis of material about the new audit approaches to solve new economical difficulties and problems, which is showed up concurrent with economic development. The social and state development, especially economic component of it, essentially brought new problems in this sphere, and solving of this problem strategically important for maintenance of development in future period.

Ключові слова: аудит, міжнародний аудит, аудиторський досвід, контроль, фінанси.

Розвиток економіки будь-якої країни тісно пов'язаний з проблемами, які постійно виникають при цьому. Для кожного відповідного рівня розвитку суспільства та держави, яка забезпечує існування суспільства за допомогою державної економіки, у світовому аудиторському досвіді вже існують спеціальні інструменти, які покликані вирішувати нагальні, стратегічні перепони та проблеми задля забезпечення стабільності існування та подальшого розвитку

Міжнародний досвід — безкоштовний консалтинговий ключ до вирішення будь-яких питань та аспектів, а також незамінна складова становлення молодих державних інституцій. На сьогоднішній день вже стає очевидним, що така аудиторська інституція, як Рахункова палата займає не останнє місце при вирішенні найважливіших економічних проблем, а тому вже на етапі становлення цієї інституції вивчення вже напрацьованого аналогічними світовими інституціями досвіду є щонайменше доцільним. Серед усіх проблем, пов'язаних зі здійсненням державного контролю, центральне місце полягає проблема ефективності [1].

Метою зазначеної статті є вивчення та аналіз нових аудиторських підходів та шляхів до вирішення найважливіших економічних проблем держави з метою визначення можливих

перспектив його застосування та використання при розв'язанні правових та організаційних проблем у галузі державного аудиту в Україні.

Останнім часом, доволі цікавим прикладом гіперактивного розвитку виступає країна східного дракону — Китайська Народна Республіка. Основні економічні показники перевищують очікування самих скептичних аналітиків та прогнозистів. Як результат, великі обсяги інвестицій, що надходять з усіх кінців світу, а також власна міцна й активна інвестиційна політика по відношенню до стратегічних країн-партнерів і в цілому в світі. Все це, величезні грошові потоки, рух капіталу на національному ринку, постійно зростаюче виробництво та сільське господарство, навколишнє середовище та ін. — потребує постійного контролю та оцінки з метою регулювання зазначених відносин та підвищення їх ефективності.

У Китайській Народній Республіці такі функції належать Національному аудиторському офісу, який є найвищим органом фінансового контролю в країні. Його головною відмінністю є те, що Голова Національного аудиторського офісу призначається на посаду Прем'єр-міністром країни та входить до складу Уряду. Але аудиторські процедури, які здійснюються Національним аудиторським офісом Китаю, в цілому, схожі з загально світовою практикою державного аудиту, і включають в себе доволі стандартні: етап планування, підготовчий етап, етап проведення аудиту та реалізацію висновків і пропозицій.

Враховуючи історію розвитку та особливості державного управління, Національний аудиторський офіс Китаю еволюційно було сформовано як залежну аудиторську інституцію, очолювану Генеральним аудитором.

За ознакою прийняття рішення Національний аудиторський офіс Китаю можна віднести до інституції, де рішення приймається Генеральним Аудитором одноособово, а не колективно. Серед нових аудиторських інструментів, які за останній час з'явилися на світ саме у Китаї, це аудит економічної відповідальності (Economic Responsibility Audit) та супроводжуючий аудит (Tracking Audit), які притаманні системі аудиту Національного аудиторського офісу Китаю. Саме на цих двох принципово нових аудиторських підходах ми зупинимось далі.

Аудит економічної відповідальності (Economic Responsibility Audit) — це перевірка та оцінка діяльності лідера відповідної організації, установи чи підприємства через

оцінку прийнятих ним рішень та спричинених цими рішеннями наслідків щодо використання активів та фінансових ресурсів, взяття зобов'язань, аналіз прибутковості чи збитковості підприємства протягом терміну його повноважень [2]. Це оцінка найсуттєвіших економічних обов'язків лідера та його відповідальності в період його перебування на посаді і до звільнення його з посади, з огляду на досягненні економічні та правові результати, які мають суттєве значення для діяльності організації в подальшому.

При проведенні зазначеного виду аудиту Національний аудиторський офіс Китаю зосереджується на:

- 1) справедливому відображенню активів, зобов'язань та цінних паперів;
- 2) захищеності, повноті та реальній оцінці державних активів;
- 3) залученні інвестицій та управління активами;
- 4) використанні прибутку підприємства;
- 5) оцінці внутрішнього контролю та аспектам його функціонування;
- 6) інших питаннях, пов'язаних з волевиявленням керівника установи, організації чи підприємства.

Також вивчаються питання добробуту зазначеного лідера, адекватність доходів та понесених у цьому періоді витрат.

Зазначений вид аудиту набув широкої популярності у 1999 році, коли Китай почав проводити політичні та економічні реформи й оцінка відповідальності керівників стала необхідною. Згідно з отриманою інформацією [4], за період з 1999 року по 2005 рік було підготовлено 235 тис. аудиторських звітів про відповідальність керівників, з яких майже 215 тис. стосовно партійний керівників та членів Уряду, а також 20 тис. стосовно керівників державних підприємств та компаній.

Індикатори та стандарти оцінки (КРИТЕРІЇ), які використовуються в аудиті економічної відповідальності посадової особи, представляють собою дані, які в повній мірі кількісно та якісно характеризують економічну діяльність лідера організації, установи чи підприємства, протягом терміну його повноважень, які формуються математично-розрахунковим способом протягом проведення аудиту.

Індикатори аудиту економічної відповідальності поділяються на три види: основні індикатори, супутні та вибіркові індикатори. Зазначені групи індикаторів повинні знаходитись у взаємозалежності та взаємозв'язку.

1. Основні індикатори являють собою центральну або основну частину показників, які характеризують економічну діяльність посадової особи взагалі та на основі яких буде сформовано головний аудиторський висновок.

2. Супутні індикатори являють собою перелік показників, за допомогою яких розкриваються особливості економічної діяльності посадової особи протягом терміну її повноважень за окремими напрямками.

3. Вибіркові індикатори — це низка показників, які вибираються аудитором для більш повної та об'єктивної оцінки діяльності посадової особи.

Отже, об'єктом дослідження та перевірки при здійсненні аудиту економічної відповідальності виступає керівник організації, установи чи підприємства, який уповноважений на прийняття стратегічних рішень у фінансово-економічній, господарській та адміністративній діяльності організації.

Супроводжувачий аудит (Tracking Audit) — це принципово нове поняття в системі аудиту Китайської Народної Республіки, й особливо в аудиті загальнодержавних робіт [3]. Це втілення напрацьованого досвіду суцільної перевірки, яке знайшло своє відображення у аудиті будівництва об'єктів загальнодержавного значення, спорудження яких завжди та скрізь супроводжується різного роду складнощами та зловживаннями, які в подальшому призводять до негативних наслідків. Найчастіше такого роду будівництво пов'язане з використанням великих сум державних коштів. Генеральні підрядники, а також субпідрядники, зважаючи на наявність великого обсягу державних ресурсів, завжди намагаються отримати якнайбільше переваг для задоволення власних інтересів. Навіть у заборонені законодавством способи. У більшості випадків, суми, якими вимірюються такого роду зловживання, сягають шести або семизначних чисел. Проведення звичайного послідуочого аудиту в даному випадку не буде ефективним тому, що після завершення будівництва внести відповідні зміни та навіть усунути виявлені недоліки вже неможливо. Навіть якщо винні особи будуть покарані, якість спорудження залишиться низькою, а виправити якість на краще може коштувати значно дорожче, ніж вже було витрачено. Для уникнення такого роду випадків Національним аудиторським офісом Китайської Національної Республіки і було винайдено «Супроводжувачий аудит», який за час його застосування в роботі заробив наступні переваги та недоліки.

Переваги:

1. *Гарантія контролю за процесом спорудження.* При здійсненні супроводжуючого аудиту до команди аудиторів входять інженери, які постійно залучені до процесу спорудження та надають своє експертне бачення при проведенні тендерів та ін. Вони уповноважені на спостереження всіх стадій будівництва — від проектування до здачі в експлуатацію. В даному випадку для підрядника досить складно навмисно відхилитись від затвердженого проекту та плану спорудження.

2. *Використання якісних матеріалів.* При здійсненні будівництва, а саме після його закінчення досить складно встановити, що саме відбувалось на стадіях спорудження, наскільки якісні матеріали використовувались та чи відповідали вони вимога проектної документації як за якістю, так і за кількістю. Після закінчення будівництва можливим є тільки проведення контрольних замірів з огляду на витрачені кошти і все. А за допомогою проведення супроводжуючого аудиту ці недоліки та потенціальні ризики можуть бути мінімізовані.

3. *Експертна оцінка.* Аудитори, які залучені до проведення супроводжуючого аудиту, підготовлені для вивчення технічних аспектів у будівництві. Якщо вони недостатньо розуміються у специфічних аспектах, то залучають додаткових експертів для отримання об'єктивної думки чи консультації. В результаті, аудит підвищує ефективність та результативність будівництва, а також підвищується роль самого аудиту.

4. *Система внутрішнього контролю.* Система внутрішнього контролю може бути перевірена з самого початку та за необхідності може бути побудована за іншим принципом або вдосконалена, з метою здійснення більш ефективного контролю. В результаті ефективність системи внутрішнього контролю значно підвищується.

5. *Результативний супроводжуючий аудит.* При здійсненні супроводжуючого аудиту аудитори можуть вносити свої пропозиції на всіх стадіях спорудження, залежно від того, коли вони знайшли якийсь недолік або прогалину. Генеральний підрядник не в праві ігнорувати або обходити зазначені пропозиції, а зобов'язаний втілювати їх негайно. Таким чином, аудиторські поради і пропозиції стають більш результативними та важливими ніж при послідовному аудиті.

6. *Психологічний імпульс.* У даному випадку супроводжуючий аудит відіграє дуже важливу психологічну стимулюючу

роль. Генеральний підрядник знає, що аудитори постійно залучені та здійснюють моніторинг усіх процесів будівництва та не пропустять жодної помилки або порушення. Отже, вони не будуть намагатися робити навмисних викривлень або зловживань. Це суттєво при подоланні корупції або інших зловживань при здійсненні будівництва загальнодержавних великих об'єктів.

Недоліки:

1. *Уповільнення темпів роботи.* Залучення до процесу будівництва сторонніх аудиторів безумовно уповільнить темпи спорудження.

2. *Зіткнення інтересів внутрішнього контролю та аудиторів.* При здійсненні зазначеного виду аудиту функції аудиторів дуже наближені до функцій внутрішнього контролю. Функції нагляду та спостереження, зазвичай, належать підрозділам внутрішнього контролю та входять до сфери впливу вищого керівництва. Супроводжуючий аудит принижує роль мінімізує роль внутрішнього контролю, що може спровокувати професійний конфлікт між внутрішніми контролерами та аудиторами.

3. *Експертна проблема.* Здійснення аудиту потребує великої кількості експертів у складі аудиторського офісу.

4. *Незалежність аудиторів може бути сумнівною.* Завдяки тому, що аудитори тривалий час знаходяться з генпідрядником в одному проекті, незалежність аудиторів може бути сумнівною, використовуючи свою позицію для власної вигоди.

5. *Персональні ризики.* Великі проекти завжди пов'язані з ризиком невиконання взятих обов'язків. Довідавшись про загрозу невиконання, аудитор має доповісти про це, чим створює загрозу своєму життю або здоров'ю, так як керівництво підрядної організації зацікавлено в протилежному.

Таким чином, дуже важливо усвідомлювати, що нові підходи до вирішення нових економічних складнощів, як аудит економічної відповідальності або супроводжуючий аудит доцільно використовувати, але це потребує значної роботи для правового врегулювання статусу Рахункової палати, яка зможе взяти на себе такі функції.

Також слід усвідомлювати, що застосування таких специфічних підходів, як супроводжуючий аудит, доцільно застосовувати виключно на особливо важливих, стратегічних, державних та коштовних проектах, де залучені великі обсяги коштів та яким присутні високі ризики. Враховуючи перелічені в стат-

ті переваги та недоліки, супроводжуючий аудит, на мій погляд, заслуговує на існування, тому що дозволяє заощаджувати державні кошти, а найголовніше, забезпечувати високу якість бухгалтерського звіту, вивчення нових аудиторських підходів до вирішення нових проблем, з якими зустрічається Україна на шляху свого розвитку, є надзвичайно важливими.

Література

1. Основи єдиної системи державного фінансового контролю в Україні. — К.: Знання України, 2006.
2. Announcement of audit findings by the National Audit Office of the People's Republic of China // China, National Audit Office/;
3. Tracking audit on government-invested project // Changzhou Audit Bureau/;
4. Сайт Національного Аудиторського офісу Китаю // www.cnao.gov.cn/.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2008 р.

УДК 657.62

Т. В. Ларікова,
здобувач кафедри обліку в кредитних
і бюджетних установах та економічного аналізу,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В БАНКАХ

В статье рассмотрены теоретические аспекты понятия управленческого учета в банках, исследовано информационное поле для внутренних и внешних пользователей информации для принятия управленческих решений.

The theoretical aspects of concept of administrative account in banks are considered in the article, the informative field for the internal and external users of information for acceptance of administrative decisions is explored.

Ключові слова: банк, управління, інформація, користувачі, управлінський облік, звітність.

Важливою складовою успіху кожного банку є грамотна система управління його фінансовою діяльністю, що передбачає на-
© Т. В. Ларікова, 2008